

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УЖГОРОДСЬКИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

М. В. АПШАЙ

**РЕГІОНАЛЬНІ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧІ
ДОСЛІДЖЕННЯ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ**

МОНОГРАФІЯ

Київ
Видавництво Ліра-К
2020

УДК 021.62 (477)
A78

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв»
(протокол №8 від 12 березня 2020 року)*

Рецензенти:

Палеха Ю.І. – доктор філософії з ділового адміністрування, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності, професор Європейського університету.

Кунанець Н.Е. – доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри інформаційних систем та мереж Національного університету «Львівська політехніка».

Глазунова Л.В. – кандидат наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві (Харківська державна академія культури).

A78   **Апшай М. В.**

Регіональні бібліотекознавчі дослідження: стан, проблеми, тенденції: монографія / М. В. Апшай. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. – 228 с.

ISBN 978-617-7844-88-3

У монографії автором здійснено комплексний аналіз регіональних бібліотекознавчих досліджень, що суттєво доповнює джерельну та історіографічну бази українського бібліотекознавства. Введено до наукового обігу новий фактичний матеріал щодо науково-дослідницької діяльності бібліотек різних регіонів України; визначено особливості регіональних бібліотекознавчих досліджень в країні, що пов'язані з соціально-економічним та культурно-історичним розвитком окремих регіонів країни.

Видання розраховане для науковців, аспірантів, студентів гуманітарних спеціальностей, керівників і менеджерів підприємств різних форм власності, а також широкого кола читачів, яких цікавлять проблеми розвитку сучасної теорії соціальних комунікацій та історії книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства.

УДК 021.62 (477)

ISBN 978-617-7844-88-3

© Апшай М.В., 2020

© Видавництво Ліра-К, 2020

ЗМІСТ

Переднє слово	3
Вступ	5
Розділ 1. Теоретико-методологічні підходи до регіональних бібліотекознавчих досліджень	9
1.1. Історіографія та джерельна база дослідження.....	9
1.2. Визначення актуальних питань регіональної діяльності бібліотек як напрямів бібліотекознавчих досліджень	28
Розділ 2. Особливості регіональних бібліотекознавчих дослідженнях в Україні	57
2.1. Аналіз дисертаційних бібліотекознавчих досліджень регіонального спрямування.....	57
2.2. Характерні риси науково-дослідної роботи в бібліотеках регіонів України в умовах об'єднаних територіальних громад	85
Розділ 3. Тенденції розвитку та завдання бібліотекознавчих досліджень регіонального спрямування.	139
3.1. Розширення тематики бібліотекознавчих досліджень регіонального спрямування в Україні.....	139
3.2. Стратегічні завдання регіональних бібліотекознавчих досліджень в Україні.....	151
Післямова	177
Перелік умовних позначень	181
Список використаних джерел та літератури	182
Додатки	207

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Для того, щоб зберегтися і бути успішною після закінчення світової кризи кожна установа, підприємство чи організація повинна змінитися разом зі світом. І масштаб цих змін мусить бути більшим, ніж всі ті, які відбувалися за останні роки. Вони стосуватимуться і усвідомлення цінностей, які створюють бібліотечні установи, і принципів їх функціонування за умов формування об'єднаних територіальних громад, і організації комунікаційних зв'язків між усіма учасниками соціально-комунікаційної сфери і, саме головне, культури бібліотек.

У цьому контексті актуальність дослідження, спрямованого на розкриття регіональної специфіки науково-дослідницької діяльності бібліотек, їх взаємодії з іншими соціокультурними й документно-інформаційними установами, забезпечуючи інформаційно-ресурсну та соціокомунікаційну інфраструктуру громади, є індикатором їхнього нинішнього культурно-інформаційного буття.

Варто підтримати обґрунтований М.В. Апшай висновок, що основним завданням розвитку регіональних бібліотекознавчих досліджень в умовах трансформації методологічних засад сучасного бібліотекознавства є вивчення основних засад формування комунікацій між усіма учасниками соціально-комунікаційної сфери регіону, аналіз внутрішньо-системних бібліотечних взаємовідносин; вивчення інформаційних потреб користувачів; визначення чітких груп інтересів учасників комунікаційного простору того чи іншого регіону, що визначає пріоритетні напрями проведення наукових досліджень у бібліотеках країни.

В роботі М.В. Апшай зазначені питання досить ґрунтовно розкриті в розділах монографії; включені в дослідження теми направлені на досягнення основної мети – з'ясувати стан, проблеми й основні тенденції регіональних бібліотекознавчих досліджень в умовах єдиного комунікаційного простору України та визначити пріоритетні напрями їх подальшого розвитку, як основи успішного функціонування в період світової кризи.

Відповідно до мети вдало сформульовані основні завдання дослідження, згідно з якими побудована логічна структура монографії, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків,

додатків та списку використаних джерел. Основними перевагами посібника є чіткість, стислість викладення суті проблеми. Автором роботи опрацьовано значний масив літератури, серед якої є першоджерела, нормативно-правові документи, підручники, посібники, публікації іноземних авторів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх можна використовувати у бібліотекознавчих дослідженнях, зокрема тих, що мають регіональне спрямування, а також у розробленні стратегічних і поточних планів науково-дослідної роботи бібліотек, в укладанні національних науково-дослідних програм, у формуванні замовлень на проведення регіональних інформаційно-комунікаційних досліджень, для оновлення планів виконання дисертаційних робіт у профільних ВНЗ України.

Заступник голови підкомісії НМК
зі спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»
Міністерства освіти і науки України
проф. *Ю.І. Палеха*

ВСТУП

У системі соціокомунікаційної діяльності бібліотек важливе місце займають наукові дослідження, які за останні десятиріччя зазнали суттєвих змін і в постановці проблем, і в методологічних підходах до їх проведення. Теоретико-прикладні та прикладні бібліотекознавчі дослідження є важливим джерелом інформації про різні напрями діяльності сучасної бібліотеки, що обумовлені суспільними перетвореннями в державі, і водночас вони є засобом соціально-професійної комунікації та поширення знань, котрі сприяють виробленню інноваційних стратегій розвитку бібліотечної галузі. Сьогодні актуалізуються наукові дослідження регіональної проблематики, зумовлені адміністративною реформою та утворенням територіальних громад, де публічна бібліотека у взаємодії з іншими соціокультурними й документно-інформаційними установами, забезпечуючи інформаційно-ресурсну та соціокомунікаційну інфраструктуру громади, є індикатором їхнього культурно-інформаційного буття.

З огляду на сучасний стан бібліотекознавчих досліджень регіонального спрямування, що складають важливий сегмент бібліотечної науки, особливої актуальності набула потреба їх комплексного та системного вивчення і на цій основі формування пропозиції з удосконалення організаційних, методологічних, методичних засад та інноваційних підходів з метою найефективнішої реалізації і на регіональному, і на державному рівнях.

Теоретико-методологічним підґрунтям монографії стали роботи О. В. Воскобойнікової-Гузевої, Л. В. Глазунової, В. М. Горового, І. О. Давидової, Л. А. Дубровіної, В. О. Ільганаєвої, Н. Е. Кунанець, Н. М. Кушнарєнко, Т. В. Новальської, С. М. Міщука, О. С. Оніщенка, Ю. І. Палєхи, В. П. Пашкової, Л. Г. Петрової, А. А. Соляник, М. С. Слободяника, Н. В. Стрішенець, Г. В. Шемаєвої, де визначено сутність бібліотеки як комунікаційного та соціокультурного інституту, багатофункціонального інформаційного осередку, здатного здійснювати бібліотекознавчі дослідження, які сприяють вивченню й задоволенню інформаційних потреб користувачів бібліотек, проте регіональна специфіка бібліотекознавчих досліджень в них не розкривається.

Найважливіший і цілий ряд публікацій, котрі опосередковано можна вважати приналежними до регіонально-бібліотечнознавчих. Зокрема, у працях О. Б. Айвазян, Г. Г. Бородіної, Л. М. Лучки досліджено формування мережі бібліотек у різних регіонах України; краєзнавчу бібліографію Галичини та Поділля проаналізували А. Л. Блажкевич та Т. С. Бульба; культурно-просвітницьку діяльність бібліотек Півдня України висвітлювала Т. В. Сидоренко; проблеми управління у сфері державної та регіональної бібліотечної політики виявили О. В. Башун, Н. Ф. Богза, Т. І. Вилегжаніна, М. П. Зніщенко, Н. І. Розколупа, Н. М. Синиця, проте роботи, з якої постала б цілісна картина регіональних бібліотечнознавчих досліджень, їхньої проблематики і тенденцій, досі немає.

Обраний напрям монографічного дослідження пов'язаний із реалізацією Законів України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про Національну програму інформатизації», із Державною цільовою національно-культурною програмою створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI», Стратегією розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020р., іншими законодавчими і програмними документами українського уряду.

Мета монографічного дослідження – з'ясувати стан, проблеми й основні тенденції регіональних бібліотечнознавчих досліджень в умовах єдиного комунікаційного простору України та визначити пріоритетні напрями їх подальшого розвитку.

Для досягнення мети й вирішення завдань дослідження застосовано основні положення системного, соціокомунікативного, функціонально-діяльнісного підходів, а також діалектичний принцип взаємозумовленості загального, особливого та одиничного. На різних етапах дослідження використовувалися відповідні методи: джерелознавчого пошуку та аналізу основних публікацій з теми дослідження – для визначення стану розробленості наукової проблеми; метод порівняльного аналізу – для встановлення відмінностей у структурі та змісті напрямів бібліотечнознавчих досліджень; бібліометричний та веб-аналіз документації – для вивчення масиву кандидатських і докторських дисертацій, захищених в

Україні; статистичний – для встановлення кількісних характеристик та динаміки розвитку регіональних бібліотечнознавчих досліджень. Також було залучено метод концептуалізації для обґрунтування положення про методологічну єдність регіональних та загальнобібліотечнознавчих досліджень в Україні.

Монографія є першою роботою, у якій комплексно проаналізовано регіональні бібліотечнознавчі дослідження та запропоновано шляхи їхнього подальшого розвитку в системі соціокомунікаційної діяльності бібліотек.

У монографії *вперше*:

- здійснено всебічний аналіз регіональних бібліотечнознавчих досліджень, що суттєво доповнює джерельну й історіографічну бази українського бібліотечнознавства;

- уведено до наукового обігу новий фактичний матеріал, який комплексно розкриває різні аспекти теоретико-прикладних і прикладних бібліотечнознавчих досліджень регіональної проблематики;

- визначено особливості регіональних бібліотечнознавчих досліджень, що пов'язані із соціально-економічним та культурно-історичним розвитком її окремих регіонів, а саме: особливості формування мережі бібліотек у певні історичні періоди на окремих територіях, специфіку напрямів діяльності бібліотек та задоволення інформаційних потреб користувачів різних регіонів України; змістовий характер краєзнавчої роботи й ін.;

- укладено бібліографічний список наукових праць дослідників регіонального бібліотечнознавства в Україні.

набули подальшого розвитку:

- визначення термінів «регіональний бібліотечний ресурс», «регіональне бібліотечнознавство»; організаційно-методичні підходи до вдосконалення досліджень регіонального спрямування в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх можна використовувати у бібліотечнознавчих дослідженнях, зокрема тих, що мають регіональне спрямування, а також у розробленні стратегічних і поточних планів науково-дослідної роботи бібліотек, в укладанні національних науково-дослідних програм, у формуванні замовлень на проведення регіональних

інформаційно-комунікаційних досліджень, для оновлення планів виконання дисертаційних робіт у профільних ВНЗ України.

Авторка вдячна за допомогу в роботі над рукописом монографії, практичні поради та цінні рекомендації, критичні зауваження та слушні коментарі професору Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв **Загуменній Вірі Вікторівні**, прихильне ставлення й цікавість до авторських ідей якої дали змогу вдосконалити текст і структуру цього видання.

Авторка буде також вдячна всім, хто висловить свої зауваження і зважить на них при підготовці наступного перевидання.

М.В. Апішай
к.н. із соціальних комунікацій

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ РЕГІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підрозділи:

- 1.1. Історіографія та джерельна база дослідження
- 1.2. Визначення актуальних питань регіональної діяльності бібліотек як напрямів бібліотекознавчих досліджень

1.1. Історіографія та джерельна база дослідження

Аналіз публікацій є важливим джерелом відомостей, що дозволяє визначити напрями діяльності бібліотек в регіонах відповідно до реалізації їх суспільних функцій та визначення їх дієвості як компоненту національної системи соціальних комунікацій. Матеріали публікацій свідчать про наявність розрізненої емпіричної та теоретичної бази дослідження регіональної бібліотечної діяльності та її наукового узагальнення. Але в умовах інформаційного суспільства вдосконалення бібліотечної діяльності не можна здійснити лише за рахунок використання традиційних бібліотечних форм роботи. Назріла потреба формування інноваційних підходів до бібліотечної практики та дослідження їх діяльності. Теоретико-методологічне поле загального бібліотекознавства значно розширилося за рахунок ґрунтовних досліджень, результати яких подані у публікаціях В. М. Горового, О. В. Воскобойнікової-Гузевої, І. О. Давидової, Л. А. Дубровіної, В. О. Ільганаєвої, О. М. Кобелева, Н. Е. Кунанець, Т. М. Лобузїної, Т. В. Новальської, О. С. Онищенко, Л. Г. Петрової, М. С. Слободяника, Г. В. Шемаєвої та інших. Значну базу, що дає орієнтири розвитку бібліотекознавства під впливом соціокультурних змін в ХХІ ст., дають численні роботи з теорії, історії та методики бібліотекознавства, зокрема наукові розвідки В. О. Ільганаєвої, І. О. Давидової, Т. І. Вилегжанїної, О. В. Воскобойнікової-Гузевої, О. М. Кобелева, О. Ю. Мар'їної.

В. О. Ільганаєва вважає, що головними внутрішніми факторами актуалізації діяльності бібліотек в межах регіону слід вважати: 1) становлення регіональної системи бібліотек;

2) створення кооперативних об'єднань бібліотек, а також бібліотек музеїв, архівів з формування краєзнавчих інформаційних фондів регіону; 3) формування організаційно-функціональної, технологічної єдності бібліотек на базі інформаційної та комунікаційної технології (КТ); 4) поява стійких зв'язків з органами місцевого самоврядування в напрямі реалізації програм соціокультурного розвитку регіону. Варто відзначити ще один важливий фактор, що передбачає усвідомлення фахівцями бібліотечно-інформаційної сфери завдань бібліотек як базових елементів соціально-комунікаційної інфраструктури регіону, центру гуманітарної освіти. [79; 81].

Характеристика сучасного стану бібліотечної діяльності пов'язана з функціонуванням та розвитком бібліотечного соціального інституту (БСІ) в умовах інтеграції до системи соціальних комунікацій інформаційного суспільства. На думку В. Ільганаєвої, це є наслідком періоду суттєвих трансформацій бібліотек як соціально-комунікаційних структур [75]. Головними ознаками БСІ є його багаторівневність, багатофункціональність у бібліотечній системі країни в її типовидовому розмаїтті, а також її організаційно-технологічна та комунікаційна єдність, як внутрішній потенціал розвитку. БСІ формувався в період соціально-політичних, економічних, технологічних перетворень в нашій країні з початку 90-х років і отримав нові риси в період медіатизації комунікаційного простору в перше десятиріччя ХХІ ст. Різноманіття комунікаційної практики сучасного суспільства та інтеграційні тенденції в соціальній комунікаційній системі суспільства зумовили розвиток бібліотечної організації на засадах мультимедійних технологій, що змінили внутрішнє середовище бібліотек. Проте дослідниця оминула своєю увагою потребу виділення регіонального аспекту розвитку БСІ, який поряд із розвитком інформаційних технологій обумовлює ці зміни внутрішнього середовища бібліотек.

Наукове пояснення функціонування БСІ базується на системі уявлень про соціальні комунікації. Середовище БСІ розширюється – з'являються нові форми, а за цими зовнішніми змінами формується принципово інший зміст, який зумовить переструктурування цієї сфери БСІ як цілісної. Ми повинні пам'ятати, що завдання теорії полягає не лише в констатації того чи іншого стану об'єкта, а й у розумінні моменту його

розвитку, конкретних зрушень, тобто переходу від одного стану до іншого. Численні зміни в сучасному БСІ дозволяють говорити про перехідний стан до нової бібліотеки, на що вказують дослідження останніх років в межах соціально-комунікаційної парадигми бібліотекознавства, сформованої І. О. Давидовою [61], В. О. Ільганаєвою [75], Т. О. Колесниковою [101], Г. В. Шемаєвою [212]. Комунікаційний підхід значно розширив науково-пізнавальні можливості вивчення явищ та фактів у бібліотечній сфері та виявлення суттєвих ознак її інтеграції до комунікаційного простору сучасності. Разом з тим, розглядаючи БСІ в контексті соціальних комунікацій, дослідники глобалізують підходи до його дослідження, не згадуючи про необхідність вивчення регіональних особливостей діяльності книгозбірень, що діють у різних областях України.

Як відзначає Н. Е. Кунанець, застосування соціокомунікаційного підходу у наукових дослідженнях бібліотек передбачають врахування особливостей їх функціонування у «системі суспільних координат», врахуванням просторового розташування та комунікативного середовища; відслідковування розвитку об'єктів дослідження в контексті соціальних умов; проведення «соціальнозорієнтованої інтерпретації» отриманих результатів дослідження [116].

Інструментарій соціокомунікаційного підходу дозволяє дослідити бібліотеки у соціальному вимірі, проаналізувати міру залежності від соціальних потреб суспільства, цілей, завдань соціально-комунікаційного середовища, впливу на конкретні категорії читачів, розвиток регіону [116]. Використання саме такого підходу дозволяє проаналізувати науково-дослідну роботу обласних бібліотек з врахуванням регіональних особливостей проведення ними наукових розвідок, проте методологічні засади його використання потребують певного удосконалення.

Перехідний етап засвоєння комунікаційного підходу в бібліотекознавстві був пов'язаний з інформатизацією, що призвела до зміни способу виробництва бібліотечних продуктів та послуг. Її розгортання вплинуло на стратегію перетворень бібліотечної діяльності, про що свідчать дослідження О. Г. Кириленка, в яких все ж не враховані слабкі матеріальні можливості більшості бібліотек [87]. Як вже відзначалося, ці процеси стимулювали розвиток стратегій та засад проектно-

програмної діяльності бібліотек. Коротко вони були сформульовані в роботі В. О. Ільганаєвої: надання соціокультурної привабливості бібліотекам; організаційно-структурні перетворення; відтворення системної взаємодії; формування документально-інформаційних ресурсів; реорганізація функціональних-підсистем; кадрові зміни; техніко-технологічне переобладнання бібліотек; впровадження інноваційних форм інформаційного забезпечення та обслуговування читачів; нормативно-правове забезпечення діяльності бібліотек [81]. Відбувається просування бібліотекознавчих досліджень в напрямі соціально-комунікаційної парадигми [16]. Разом з тим, реалії сучасної бібліотечної діяльності свідчать, що лише небагатьом книгозбірням вдалося заручитися меценатською підтримкою для реалізації своїх проєктів.

Соціально-комунікаційний напрям бібліотекознавчих досліджень, який сформувався протягом останніх років, дає бібліотечним працівникам необхідні методологічні, теоретичні, методичні переваги для комплексного вирішення практичних завдань функціонування бібліотеки у комунікаційному суспільному просторі. Розуміння бібліотеки як соціально-комунікаційного центру відкриває потребу у вивченні внутрішніх та зовнішніх зв'язків бібліотеки в комунікаційній структурі регіону; визначенні можливостей співпраці бібліотек у єдності організаційної структури бібліотечної системи регіону, країни та світу; налагодженні техніко-технологічної бази взаємодії на основі ІКТ; створенні корпоративних об'єднань та форм участі у бібліотечно-інформаційних консорціумах. Але комунікаційне спрямування бібліотекознавчих досліджень значно поширює коло об'єктів, що підлягають визначенню, структуруванню, систематизації та введенню в поле теоретичних бібліотекознавчих досліджень. Системне бачення об'єктів і суб'єктів соціально-комунікаційного простору сучасності постає необхідним імперативом бібліотекознавчих досліджень, на чому наголошують багато вітчизняних та закордонних науковців, що підтверджується аналізом досліджень в експериментальній частині нашої роботи. Не можна не назвати просторово-середовищний напрям досліджень сучасної бібліотечної діяльності, що стає одним із стратегічних напрямів бібліотекознавчих досліджень в останні роки, особливо він

прослідковується у працях В. О. Ільганаєвої [28; 79], Т. М. Костирко [113], Л. А. Литвинової [123], Л. Г. Петрової [158; 159], О. А. Політової [161; 191]. Про це свідчать назви процесних концепцій в бібліотечно-інформаційній сфері, подані у матеріалах конференцій, що були проведені в Харкові («Інтеграція бібліотек до соціально-комунікаційних процесів суспільства», 2010), Києві («Місце і роль бібліотек у формування національного інформаційного простору», 2014) та Рівному («Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі», 2016).

Як зауважує А. А. Соляник, когнітивна інституалізація соціально-комунікаційної сфери та соціально-комунікаційний підхід в бібліотекознавстві значно розширює наукові можливості вивчення явищ та фактів у бібліотечній сфері та виявлення суттєвих ознак її інтеграції до комунікаційного простору сучасності [181]. Такої ж думки дотримуються такі науковці як Л. А. Захарова [70], Л. П. Каліберда [83], О. М. Кобелев [93]. Розвиток комунікаційного підходу в бібліотекознавстві супроводжувався досягненням процесів, що були зумовлені інформатизацією та впровадженням мультимедійних технологій в бібліотеках, сприяли змінам способу бібліотечного виробництва та підготовки бібліотечних продуктів та послуг [57]. Крім того, у зв'язку з цим процесом значної уваги було приділено проектно-програмній діяльності. Слід підкреслити, що розроблення інноваційних програм і проектів потребувала використання системного розгляду бібліотечної діяльності, з'ясування нових елементів в сфері бібліотечної діяльності та їх особливостей, нових зв'язків з інформаційною та комунікаційною підсистемами суспільства, що залишилося поза увагою зазначених дослідників.

Ці процеси отримали узагальнення у роботі Т. Л. Бірюкової «Бібліотека в системі документних комунікацій: функціональний аспект», у якій проаналізовано нові наукові підходи до виявлення сутності й особливостей структури, взаємозв'язків та інших складових процесів функціонування документно-комунікаційних інститутів. Автором було підтверджено, що функціональним підґрунтям для бібліотек в процесі взаємодії з іншими документно-комунікаційними інститутами залишається сприяння бібліотекою реалізації загальних функцій документу [34]. Для цього сьогодні існує відповідне технологічне комунікаційне

середовище, ефективність якого посилюється впровадження єдиних методологічних засад та єдиних стандартів роботи з електронними документами. Крім того у монографії запропоновано модель взаємодії бібліотеки з іншими документно-комунікаційними інститутами, що може бути використана при дослідженні бібліотек регіонів в системі документних комунікацій.

Надзвичайно актуальними з огляду реалізації завдань наукового супроводу процесів стратегічного розвитку бібліотечної системи країни є доробки К. В. Лобузінної [119]. Проте запропонована стратегія скерована на велику бібліотеку і не враховує особливості розвитку «периферійних» книгозбірень.

В потоці публікацій з теми дослідження чітко визначився бібліотекознавчий контент, сутність наповнення якого, прямо пов'язується з: організацією бібліотечних інформаційно-комунікаційних систем; взаємодією з формування документально-інформаційних та медіа ресурсів, а також їх представлення в мережі Інтернет; організацією безперервного доступу до бібліотечно-інформаційних ресурсів та його довідковим супроводженням; вдосконаленням інформаційного сервісу; підтримкою інформаційними засобами соціокультурного розвитку регіону. Слід зауважити, що організаційні форми діяльності бібліотек на певних територіях і характер відносин у комунікаційному просторі регіонів, зумовлені низкою факторів розвитку самої місцевості. Це викликає виникнення певних відмінностей поведінки бібліотек, їх можливостей у реалізації системних завдань, практиці взаємодії з представниками бібліотечного і комунікаційного сектору регіонів.

Базову модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції розглядав М. С. Слободяник [179]. Прихильницею концепції бібліотеки як інформаційної системи є Л. Г. Петрова. Вона вважає, що головною функцією бібліотек в наш час є інформаційна [158, с. 15]. Перспективи розвитку сучасної бібліотеки авторка бачить у її інтеграції до соціально інформаційної системи, яка вимагає нових підходів до оптимізації діяльності бібліотек, але не деталізує які саме [158, с. 17]. Аналізуючи різні підходи до розгляду бібліотек, зокрема інструментальний, інформаційний і культурологічний, Т. Ф. Берестова звертає увагу на те, що протиставлення підходів є

наслідком вузького розуміння соціокультурної ролі бібліотек [27]. На нашу думку, таке протиставлення знімається завдяки вивченню бібліотеки в межах соціально-комунікаційного підходу. В наш час регіональні бібліотечно-інформаційні ресурси виходять на новий рівень, що передбачає створення єдиної інформаційної системи, яка поєднує інформацію про регіон, розмаїття фондів бібліотек, музеїв та архівів регіону, що забезпечує доступ і використання їх жителями та гостями регіону, а також є інтегрованою у національну і міжнародну систему БІР, це підтверджують Т. Л. Бірюкова [36], Г. І. Липак [126], Ю. В. Лисенко [127], Г. В. Шемаєва [214].

Найбільш вагомим ефектом інформатизації культури, зокрема бібліотечної сфери, є соціальний ефект, пов'язаний із трансформацією фундаментальних соціально-культурних процесів та реінжинірингом соціальних інститутів, що регулюють його. Відносно методології бібліотекознавства зауважимо, що зміна ідеологічної кон'юнктури була чинником змін у теоретико-методологічних засадах суспільних наук, зокрема бібліотекознавства. Наслідком таких змін слід вважати розвиток саморефлексії самої науки, посилення тенденцій саморозвитку науки. Тому, вочевидь спостерігається великий інтерес до історії науки. Так, О. М. Кобелев, посилаючись на попередні дослідження розвитку бібліотечної науки, відзначає верхні позиції у тематичній структурі документального потоку неперіодичних видань радянського періоду, до яких відносить: проблеми бібліотечного обслуговування, проблеми організації та управління бібліотечною справою та підтверджує високий процент їх досліджень на початок 90-х років. [96; 157]. Крім того, автор відзначає зростання зацікавленості до дослідження таких аспектів як «проблеми читання», бібліотечна педагогіка та бібліотечна психологія. Але, водночас, дослідник наголошує на потребах зміни книжкової та психолого-педагогічної парадигми українського бібліотекознавства на інформаційно-комунікаційну, доволі нечітко формулюючи основні аспекти такої заміни [96; 159]. Зазначений висновок підтверджується також результатами бібліометричного дослідження вітчизняних фахових монографій [92]. Історичну спрямованість більшості дисертаційних досліджень в Україні підтверджують дані публікації М. С. Слободяника [178].